

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE İLGİLİ
TOPLUMSAL OLAYLARIN ORTAYA ÇIKARDIĞI
CAZ MÜZİĞİ STİLLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Uğur DAŞTAN

**Yüksek Lisans Tezi
Müzik Bilimleri Anasanat Dalı
Yrd. Doç. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ
2012
Her hakkı saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK BİLİMLERİ ANASANAT DALI**

Uğur DAŞTAN

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE İLGİLİ TOPLUMSAL
OLAYLARIN ORTAYA ÇIKARDIĞI CAZ MÜZİĞİ STİLLERİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ**

ERZURUM-2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

25.06.2012

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlanmış olduğum "AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE İLGİLİ TOPLUMSAL OLAYLARIN ORTAYA ÇIKARDIĞI CAZ MÜZİĞİ STİLLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

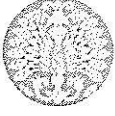
Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun (...) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

25.06.2012

Uğur DAŞTAN

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Öğr. Sedik KURTARŞ başkanlığında, Uyar. DAŞTAN tarafından hazırlanan bu çalışma 25. / 06. / 2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, Mük. Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Öğr. Sedik KURTARŞ İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Kemal GEÇENK İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Barış DEMİRCİ İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

1.1. PROBLEM CÜMLESİ.....	3
1.1.1. Yeni Dünyanın Keşfi	3
1.1.2. Zenci Köleler ve Kilise	6
1.1.3. Amerikan İç Savaşı (1861–1865).....	8
1.1.4. Jim Crow Yasaları	9
1.1.5. I. Dünya Savaşı (1914–1918)	11
1.1.6. Altın Yirmiler	12
1.1.7. Büyük Buhran Dönemi	13
1.1.8. II. Dünya Savaşı.....	14
1.1.9. 50’li ve 60’lı Yıllarda Amerika’nın Genel Durumu	15
1.1.10. 1970’lerde Genel Durum	16
1.1.11. Avrupa’da Enstrümanların Yapısı.....	17
1.2. AMAÇ	18
1.3. ÖNEM	18
1.4. VARSAYIMLAR	18
1.5. SINIRLILIKLAR.....	18
1.6. TANIMLAR	18

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	19
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	19
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	19

2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. RAGTİME STİLİ (1890–1900).....	21
3.2. NEW ORLEANS STİLİ (1900–1910)	22
3.3. DİXIELAND STİLİ (1910–1920)	23
3.4. CHİCAGO STİLİ (1920–1930).....	24
3.5. SWİNG STİLİ (1930–1940).....	24
3.6. BEBOP STİLİ (1940–1950).....	25
3.7. COOL, HARD BOP STİLİ (1950–1960).....	26
3.8. SERBEST(FREE) CAZ (1960–1970)	26
3.9. 70'LER STİLİ	27
3.10. 1980'DEN SONRA ORTAYA ÇIKAN STİLLER.....	28
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	30
KAYNAKLAR	31
ÖZGEÇMİŞ.....	32

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE İLGİLİ TOPLUMSAL OLAYLARIN
ORTAYA ÇIKARDIĞI CAZ MÜZİĞİ STİLLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Uğur DAŞTAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ

2012- Sayfa: 32

Jüri: Yrd. Doç Dr. Özgür Sadık KARATAŞ

Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK

Yrd. Doç. Dr. Barış DEMİRCİ

Caz müziği Afrika kökenli bir müziktir. Afrika'dan Yeni Dünyaya ayak basan zenci kölelerin müziğidir. Burada zencilerin Amerika ile tanışmasıyla Afro-Amerikan kültürü ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, Afro-Amerikan kültürünün ortaya çıkmasından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nde ki toplumsal olayların ortaya çıkardığı caz stilleri incelenmiştir.

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda; spiritual ilahilerin caz müziğinin kökleri olduğu, caz müziğinin kiliseden etkilendiği, 1. ve 2. Dünya savaşının caz stillerinin ortaya çıkmasına sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Caz Müziği, Amerika Birleşik Devletleri, Afro-Amerikan, Afrikalı Köleler

ABSTRACT

MASTER THESIS

A RESEARCH OVER THE STYLES OF JAZZ MUSIC THAT COME FORWARD SOCIAL EVENTS RELATED TO UNITED STATES OF AMERICA

Uğur DAŞTAN

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ

2012-Pages: 32

Jury: Yrd. Doç. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ

Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK

Yrd. Doç. Dr. Barış DEMİRCİ

Roots of Jazz music comes from Africa. It is the music of the slaves coming from Africa to the New World. Meeting of African slaves with America leads to creation of Afro-American culture. In this study jazz styles which ever since was revealed by American social events that had made Afro-American culture came out has been examined.

In this study scanning which is one of the description research techniques, has been used. As a result of this study spiritual hymns were the origins of the jazz music. As a conclusion, Jazz music was affected by the church and the World War 1. and 2. Had caused jazz music to come out.

Key Words: Jazz Music, United States Of America,Afro-American,African Slaves

ÖNSÖZ

“Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olayların Ortaya Çıkardığı Caz Müziği Stilleri Üzerine Bir İnceleme” isimli bu tez çalışmasında, öncelikle caz müziğinin ortaya çıkışı ve sonrasında geliştirilerek oluşan stilleri incelenmiştir. Aynı zamanda Caz müziğinin bu alt türleri, Amerika ile ilgili toplumsal olaylarla beraber ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasında bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Özgür Sadık Karataş’a, manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşime ve ailemin diğer fertlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum–2012

Uğur DAŞTAN

GİRİŞ

Caz müziği 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. 'Spiritual' adı verilen zenci ilahilerinin sözleri, günlük yaşamdan sözlerin girmesiyle dindışı türlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu süreç,caz müziğinde stilleri meydana getirmiştir. Caz kelimesinin ortaya çıkışı ile ilgili farklı görüşler vardır.

Caz müziği dendiği zaman birçok kimsenin aklına gelen ilk soru, neden bu müziğe caz dendiği ve böyle bir tabirin nerden geldiğidir. Bu husus batı dünyasını da çok meşgul etmiş ve Profesör Marshall Stearns (ölmeden önce Amerika'daki Caz araştırma merkezinin başkanıydı) yazdığı Story of Jazz adlı kitabında bu hususta belli başlı üç teorinin ortaya sürüldüğü belirtmiştir.

Bu teorinin ilki Princeton Üniversitesi profesörlerinden Harold Bender'in olup sekiz senelik bir çalışma neticesi caz kelimesinin Batı Afrika sahilinden Amerika'ya götürülen yerlilerle beraber geldiğini ve "hızlandırmak", "heyecanlandırmak" manasında kullanıldığını söylemektedir. Glasgow Üniversitesi profesörlerinden Henry George Farmer tarafından ileri sürülen ikinci teoride ise bu kelimenin Arabistan'dan Sudan vasıtasıyla Afrika'ya süzüldüğü ve aslının cazip, cezbe gibi Arapça kelimelerden geldiği, Afrika'da Arapçaya çok yakın bir lisan kullanan Hausa yerlilerinin uzaktan gelen davul sesleri için jaiza tabirini kullandıkları belirtilmektedir. Hatta bu teoriyi takip edenlerin bir kısmı caz tabirinin Arapça haz kelimesinden geldiğini dahi söylemektedirler. Yazar Irving Scherke tarafından ileri sürülen üçüncü teoride ise caz tabirinin Fransızca jaser kelimesinden geldiği ve konuşmak, gevezelik etmek manasına gelen bu tabirin bu müziğe aktarıldığı belirtilmektedir.

Bugün hala araştırmalar devam etmekte ve çeşitli teoriler ileri sürülmektedir, fakat önemli olan nokta caz tabirinin başlarda New Orleans dolaylarında 'jass her up' yani hızlandır, heyecanlandır, canlandır manasında kullanıldığıdır. Yine çeşitli araştırmalar neticesi Caz müziğinin Amerika'da New Orleans ve Mississippi deltası civarında başladığı ve yine aynı nehir vasıtasıyla etrafa yayıldığı da aşağı yukarı kesinlik kazanmıştır. Yani bu durumda caz, Louisiana eyaletinde başlamış olmakta ve Alabama ve Tennessee eyaletleri vasıtasıyla da etrafa yayılmış bulunmaktadır. Neden diye sorulursa, buna belki de başlıca sebep New Orleans civarının Fransız asıllı göçmenlerden oluştuğudur. Anglosaksonlara göre daha disiplinsiz ve gevşek olan

Fransızların, zencileri kendi adetlerinde ve eğlencelerinde daha serbest bıraktığı ve hatta araştırmacı ve meraklı bir ırk olarak bazı hususlarda zencileri destekledikleri dahi düşünülebilir. Cazın tarifine gelince, buna bilindiği üzere genel olarak Batı Afrika'dan ve bilhassa Belçika Kongosu'ndan Amerika'ya esir olarak götürülen zencilerin zamanla kendi ritm anlayışlarıyla Avrupa armoni ve melodilerinin karışımından ortaya çıkardıkları bir müzik kolu denmektedir.(Sermet, 1999:9)

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

Caz müziği 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. 20. yüzyıldan itibaren de bütün dünyada bilinen bir müzik türü olmuştur. Amerika'nın en tanınmış caz eleştirmenlerinden Marshall W.Stearns'e göre;

'Caz, Avrupa çalgılarını kullanan ve Avrupa armonisinin, Avrupa-Afrika melodisinin ve Afrika ritminin unsurlarını birbirine bağlayan doğaçtan çalınan Amerikan müziğidir.(Say, 1992:241) Amerika'da ortaya çıkmış olması sebebiyle Amerikan caz müzisyenleri uzun yıllar boyunca cazı, 'Amerikan Müziği' olarak tanıtmışlardır. Ancak Avrupalı ve Amerikalı caz müzisyenleri uzun süre bu konuda bir anlaşmaya varamamış ve en sonunda caz, bugün artık tüm dünya caz müzikçileri tarafından 'Evrensel Müzik' olarak kabul edilmiştir. (Keseroğlu, 2005:1-2)

1.1. PROBLEM CÜMLESİ

Amerika Birleşik Devletleri ile ilgili toplumsal olayların caz müziği stillerine etkisi var mıdır? Bu çalışmada Yeni Dünyanın keşfiyle başlayan süreç ve günümüze kadar ki durum anlatılmıştır.

1.1.1. Yeni Dünyanın Keşfi

Tevrat ve İncil gibi kutsal kitaplarda kölelik ile alakalı hükümler bulunmaktadır. Yine İslam'ın ortaya çıkışı sırasında, Arap Yarımadası'nda kölelik uygulamasının olduğu da bilinmektedir.

'Kölelik, kuşkusuz 17. ve 18. yüzyıllarda icat edilmedi. Orta çağlar boyunca, sözgelimi Akdeniz devletlerinin kadırgalarına insan gücü temin etmenin bir yolu olarak Ortadoğu'da ve Avrupa'nın değişik yerlerinde küçük cepler içinde varlığını sürdürüyordu. Ancak bu, asıl sömürü biçiminin serflik olduğu bir dönemde marjinal bir olguydu ve bu kölelik, herhangi bir başka gruptan ayrı olarak yalnızca siyah insanlarla ilgili değildi. Beyazlarda kadırgalarda köle olabiliyordu ve köle(slave) sözcüğü Slav'dan türetilmişti'.(Harman, 2010:248)

Zencilerle kölelik bağdaştırılmadan önce bir kısım beyaz insanda kölelikten nasibini almıştı. Beyaz işçiler hem yetersiz sayıdaydı, hem de bu toprakların hakkıyla değerlendirilmesi için gerekli olan ağır işçiliği üstlenmeye hevesli değillerdi. (Oakley, 1997:23)

Keşif denemelerinin neticesinde 1492 yılında Kristof Kolomb tarafından Amerika keşfedilmiştir.

Buna karşılık, bu Yeni Dünya, Afrikalı siyalara, buranın asıl yerli halklarına, yalnızca avcılık ve mevsimlik göçlerle yaşamlarını sürdüren Amerika yerlilerine ve Kızılderililere olduğu kadar yabancı değildi. Öyle olmasa bu kölelik uygulaması temelinden çöküp giderdi. Afrikalıların hepsi tarım işlerine, çiftçiliğin sorunlarına alıştılar; zanaatkâr olarak beceri sahibiydiler, iyi alet kullanıyorlardı; Avrupalıların Amerika kıtasına taşıdıkları hastalıklara, Amerikan yerli toplulukları kadar savunmasız değildiler.(Finkelstein, 2009:233)

'1515'ten başlayarak rahip Bartholemeo de Las Casas yerli halkın durumunun iyileştirilmesi ve kölelikten kurtarılması amacıyla İspanyol yönetimi nezdinde girişimde bulundu. Yersiz önerileri sonucu, Avrupa, Afrika'ya yöneldi ve Afrika halkı, yabancı ülkelere sürülmesi nedeniyle ucuz emek sağlama kaderine iyice razı oldu'. (Bergerot, 2004:12)

Krallık ve sömürgeciler bir başka işgücü kaynağına, batı Afrika kıyılarından köle satın almaya yöneldiler. Cortes, Afrikalı kölelerle işletilen bir plantasyon(Sömürgeci devletlerin egemenlikleri altındaki topraklarda, yine o toprakların yerlilerini çalıştırarak kurdukları büyük üretim çiftlikleri plantasyon olarak isimlendirilmiştir.) kurdu ve İspanyolların Kızılderililere muamelesinin en büyük eleştiricilerinden biri olan papaz Las Casas bile (her ne kadar daha sonra böyle bir tavsiyede bulunduğu için pişman olduysa da) Afrikalı köleleri tavsiye etti. (Harman,2010: 249)

Böylece iç kaynaktan Afrika'da ki dış kaynağına yönelişle kölelik yeni bir biçime girmiş oldu. *Amerika'ya Afrika'dan köle taşıma,1619'dan başlayarak, köle taşımanın yasaklandığı 1808'e kadar iki yüzyıl boyunca sürdü.*(Finkelstein, 2009:233)

Tütün, köle işgücüne dayanan ilk önemli üründü; bunu hemen ardından pirinç, şeker ve pamuk izleyecekti. Devamlı artan sayıda Afrikalı kandırılıp, tuzağa düşürülüp, yakalanıp, aldatılarak köle gemilerine bindirildi ve dehşet verici koşullarda Atlantik'in öte yanına taşındı. Birçoğu kendilerinden önce gelen kölelerin yetiştirdiği şekerkamışından elde edilen melas ve rom karşılığında takas edildi. Zincirlenip ambara sıkış sıkış yerleştirilenlerden birçoğu yolculuk sırasında hastalık, susuzluk ve havasızlıktan öldü; cesetleri denize atıldı. Yaklaşık üç yüzyıllık bir dönemde Kuzey ve Güney Amerika'ya yapılan ticarete 30 ila 40 milyon Afrikalıdan tahmini olarak ancak 15 milyonu yolculuktan sağ çıktı. (Oakley, 1997:23)

Yeni Dünya'ya hizmetkâr, uşak ve köle olarak getirilen Afrikalı siyahlar, kendilerine yabancı bir dünyaya ayak basıyorlardı. Avrupalıların dil, dinsel inanç, akrabalık ve beşeri adet ve alışkanlıkları; giyim ve beslenme tarzları, yaşam ve ahlak felsefeleri, Afrikalıların dünyaya bakışlarından çok farklıydı.(Finkelstein, 2009:233)

ABD'ye gelen her köle, köle pazarlarında satışa sunulmadan önce Afrika kökenli isimlerinden ve inançlarından tamamen koparılmaya çalışıldı. Kölelerin kendi aralarında anlaşmalarını ortadan kaldırmak için Afrika müzik aletlerini ve davullarını da yasaklamışlardı. Böylece bir nevi kültürel soykırıma da uğramışlardı.(Bergerot, 2004)

Afrika topraklarındaki Nil nehri, Dünyanın en uzun nehri olmakla birlikte Afrika kıtasının onda birini kaplamaktadır. Nil sözcüğü, 'nehir yatağı' anlamına gelen 'Neilos' sözcüğünden gelmektedir.

Nil'in kaynağını arama fikri insanları yüzyıllar boyunca heyecanlandırmıştı. Eski Yunanlılar ve Romalılar imkânsız bir işi tanımlamak istediklerinde 'Nil'in kaynağını aramak' deyimini kullanırlardı. Çok uzun bir süre boyunca Nil'in kaynağı bulunduğu Afrika'nın içleriyle ilgili bütün sırların ortaya çıkacağı sanılıyordu. 19.yüzyıla gelindiğinde kaynağı keşfetmek artık insanların merakını gidermekten öte bir hal almıştı. Avrupalı güçler dünyanın çeşitli yerlerindeki etkilerini genişletmeye başlamışlardı ve Nil bu genişlemenin önemli parçalarından bir tanesiydi.(Hynson, 2010: 10)

Afrika'nın insanlığın bilgisine açılmasında Nil nehri büyük rol oynamıştır. Çok eski çağlardan beri Nil nehri bilhassa Nil'in kaynağı insanların merakını çekmekteydi.

Avrupalılar tarafından Nil'in kaynağı bulunmuş ve Afrika'nın bilinmeyen kısımlarını insanlığın bilgisine açmışlardır. (Armaoğlu, 2004: 84)

Afrika'nın sömürgeleşmesinde İspanyollar kadar İngilizlerinde payı çok büyüktür. Sömürge faaliyetleri özellikle bu iş için kurulan şirketler aracılığıyla tüccarlar tarafından yapılmıştır. Fransa'nın da Afrika üzerinde sömürge faaliyetleri yürütmek için yoğun çabaları olsa da; İngilizler deniz üstünlüğünü ve sömürgeciliğini pekiştirmeyi sağlayan yedi yıl savaşlarıyla Fransızları saf dışı bırakıp, Afrika'da ki topraklarını ele geçirmiştir. İngiltere Yedi Yıl Savaşı'nın yol açtığı mali yükleri, Amerika kıtasında ki kolonilerden ek vergilerle karşılama yoluna gitmiştir. Bunun sonucunda ise Amerika kıyılarında 13 koloniye sahip olan İngilizlerin, ek vergiler sebebiyle kolonilerle olan ilişkilerinde bozulmalar başlamıştır. Koloniler Fransa'nın da desteğiyle bağımsızlık mücadelesinden başarıyla çıkmış ve 1782 yılında Amerika bağımsızlığını elde etmiştir. Bundan sonraki süreçte Fransa Amerika'ya bağımsızlık hareketinde destek olduğu için ekonomik olarak büyük sıkıntılara girmiştir. Bu durum, Fransa'da Fransız Devriminin en önemli nedeni haline gelen süreci başlatmıştır. Daha sonraları ise Fransız Devrimi bütün dünyayı etkilemiştir.(Harman,2010)

1.1.2. Zenci Köleler ve Kilise

Kölelerin eğitilmesiyle en çok din adamları ilgilenmişler ve ciddi misyoner baskısı altında tutulmuşlardır. İnançsal olarak kilise tarafından yapılan bu baskıya karşı gelseler de fazlada direniş gösterememişlerdir. Çünkü bütün çektikleri sıkıntılar karşısında kilise onlar için güvenli bir yer olarak görülmüştür. İlahileri söylemek ve söylerken dans edercesine tempo tutmak onlara cazip gelmiştir. Ayrıca kiliselerin renkli, ihtişamlı yapısı da onları çeken diğer bir husus olmuştur. (Sermet,1990)

Köle topluluğu tarafından uyarlanan şekliyle din, şüphesiz toplumsal bir güç ve güven kaynağı olmuştu; o hem bir sığınak, hem de bir ümit sembolüydü. O, Özgürlüğün 'Cennet'te olduğu ve Tanrı'nın insanlarını özgür kılacağı mesajını iletebilirdi.

Evet, hepimiz özgür olacağız,

Evet, hepimiz özgür olacağız,

Evet, hepimiz özgür olacağız,

Tanrı görüldüğünde.

(Oakley, 1997: 29–30)

Zenciler uzun süre yarı maymun gibi görülmüşler, daha sonra kitleler halinde Hristiyanlaştırılmışlar ve İsa'ya inanma mutluluğu getirmiştir onlara bu. Çok kısa sürede ve büyük olasılıkla XIX. yüzyıl başından itibaren dinsel müzik Afrika özünün ayrıcalıklı ifade araçlarından(çünkü serbesttir) biri olur. Öte yandan, zenciler Kutsal Kitap'tan ve özellikle de büyük bölümü Eski Ahit'ten alınan bu temalara çok özel bir anlam yüklediler. 1859'larda Britanya kökenli Rahip David Mac Rae 'Derin Güney' ziyaretinden sonra şöyle demiştir:

'Zenci kölelerin ilahilerinde derin bir hüznün ve Cennete doğru götüren coşku dolu bir neşe var... Bu insanlar sanki nihayet özgür olabilmek için bir an önce İsa'ya kavuşmak istiyorlar' Ama bu ölme arzusu gerçekten vardır çoğu zaman; 'erden ırmağını geçmenin' de özgür olmak anlamına geldiği inkar edilemez. Her durumda, Eski Ahit'te anlatılan Yahudi halkının çektiği acılar ve sıkıntıların öyküleri, açık seçik biçimde kendilerini özdeşleştirdikleri, Mısır'daki esaretten vaat edilen topraklara kaçan İbraniler zenci köleleri çok derinden etkilemiştir. En ünlü 'negro-spiritual'lardan birinde bunu fark etmemek için sağır olmak gerekir:

'Go down Moses, way down in Egypt's land
Tell old Pharaoh, let my people go.'

'İn Musa, Mısır ülkesine in

Yaşlı Firavuna halkımı özgür bırakmasını söyle'(Herzhaft,2005: 20–21)

Zencilerin kiliseyle karşılaşmasıyla beraber Spiritual ilahiler ortaya çıkmıştır.

Spiritual müzik gibi, Avrupa'ya özgü ilahilerin Afrika tarzıyla ele alınmasının (hatta bazen melodik ritimli hatırlatmalarla beraber) ilk dışavurumu XIX. Yüzyıla kadar uzanır. Yayınlanan ilk spiritual (1861) 'Go Down Moses'dır.(Bellest ve Malson 2005: 23)

Siyah şair ve yazar James Baldwin şöyle yazar: 'Gerçekten ahlaki ve insani bir nitelik kazanmak isteyen herkes, önce kendini Hristiyan kilisesinin bütün yasaklarından, suçlarından ve ikiyüzlülüğünden kurtarmalıdır. Tanrı kavramı eğer bizi

daha büyük, daha özgür ve sevmeye yetenekli kılıyorsa anlamlı ve yararlıdır.’ (Berendt, 2003: 47)

Gündelik kent yaşamının metinlere girmesiyle dindışı türler güçlenmiştir. Böylece Spiritual yerini gospel¹’er’e bırakmıştır.

İsa öğretisine yapılan referans, bazı yazarları, dini ilahileri iki ana akıma bölmeye yöneltmiştir. Biri Eski Ahid’in temalarına bağlı olan klasik spiritual, diğeri İsa’nın yaşam kesitlerine adanmış olan gospel veya modern ‘spiritual’dır.(Bellest ve Malson 2005: 24)

1.1.3. Amerikan İç Savaşı (1861–1865)

Birleşik Devletler Britanya yönetimine karşı yaptığı devrimden, her biri, gelişen dünya pazarına hizmet eden, iki farklı iktisadi örgütlenme biçimiyle çıkmıştı. Kuzeyde, küçük çiftçilerin, zanaatkarların ve küçük atölyelerde ki ücretli işçilerin ‘özgür işgücü’ hakimdi. Güney ise, her ne kadar beyaz nüfusun çoğunluğu kendileri köle sahibi olmayan küçük çiftçiler, zanaatkârlar ya da işçilerden oluşuyor olsa da, köle çalıştıran plantasyon sahiplerinin egemenliği altındaydı.(Harman,2010: 339)

Başkan Lincoln’ın kişisel olarak kölelikten nefret ettiği düşünülse de;

Kişisel olarak kölelikten nefret edişi, köleliği güney eyaletlerinde yasaklamaktan yana olduğu anlamına gelmiyordu. 1858 yılında ki bir tartışmada, ‘Mevcut olduğu eyaletlerde kölelik kurumuna müdahale etmek gibi bir niyetim yoktur’ diye ısrar etmişti.(Harman,2010: 338)

Kölelikten kurtulan çok sayıda siyah, Güney’i yoksulluğa ve kaosa terk edip, azat edilmiş kölelerin kurduğu toplulukların bulunduğu Kuzey’e ve Batı’ya göçtü.(Oakley,1997: 39)

Bu belirsizlik, bu sürekli hareket ve dolaşım arasında, bastırılmayan, hatta onlara bir çeşit birlik duygusu vermeye yardımcı tek şey müzikleriydi. Kölelik günlerinden, herhangi bir enstrümanla doğaçlama ya da ezberden müzik yapma, şarkılarda duygularını ya da hikâyelerini anlatma, birbirlerini çiftlikteki evde, arka

¹ Gospel: Kilisede ki törenler esnasında org ya da piyano eşliğiyle, genellikle bir kadın vokalin söylediği doğaçlamalardır.

sokaklardaki batakhanelerde ya da ozan sahnesinde tanıma ve eğlendirme yeteneklerini getirmişlerdi.(Oakley,1997: 43)

Amerikan İç Savaşı'ndan (1861–1865) sonra nispeten serbestiyet verilen zenciler; daha evvelden herhangi bir şekilde yetiştirilmemiş olduklarından uzun müddet bocalamışlardı. Aşağı yukarı 30–40 yıl kadar hamallık, kapıcılık, boksörlük gibi beden kabiliyetine ihtiyaç gösteren işlerde çalışmışlardı. Diğer bir kısmı ise gezginci sokak satıcılığı yapmış ve mallarını şarkı ile satarak müzik hasretlerini de dindirmeye çalışmıştı.(Sermet,1990: 11)

1.1.4. Jim Crow Yasaları

Amerikan tarihinde Jim Crow çağı 1890'lı yılların sonlarına tarihlenir. Amerikan İç Savaşı'nın arifesinde beyazların ağzında siyahlar için kullanılan birçok aşağılayıcı takma addan, en çok kullanılanlardan biri olup çıkmıştı(Finkelstein,2009: 239)

Jim Crow adını zencilerin fiziksel görünüşüyle ve toplum içinde ki ezilmiş haliyle dalga geçmek için sözde komedyen gösterisi olarak bunu sunan; Thomas Rice'in yarattığı karakterden almıştır.

İlk ozan şarkılarının belki de en ünlüsü olan(aktör Tom Rice'in 1828 yılında yazdığı) 'Jump Jim Crow', ilhamını Louisville ,Kentucky'de ki sakat bir ahır uşağının garip yürüyüşünden almıştı.

Önce topuğunu vur yere sonra ayakucunu,
Her döndüğümde bir yana, zıplarım Jim Crow gibi,
Dön bu yana, dön öbür yana ve aynen böyle yap,
Ve her döndüğümde bir yana, zıplarım Jim Crow gibi.

'Jim Crow' deyimine ayrımcılık ve ırkçılıkla ilgili kötü niyetli çağrışımların yüklenmesi daha sonralara rastlasa da, aradaki ilinti tamamen rastlantısal değildir; çünkü zenci taklidi ozanlığın ilk yıllarında parodiler iyi niyetle sahnelenmişlerse de, sonraları acımasız bir alaya dönüşmüşlerdi.(Oakley, 1997:35–36)

Güney’de birçok lokantanın, gezinti yeri vb.’nin kapısında ‘Köpekler, Zenciler, Meksikalılar giremez’, ‘Beyaz olmayanlara servis arka tarafta’ gibisinden tabelalar asılıydı.(Finkelstein, 2009: 235)

Bu yıllarda Güney eyaletleri yasalar ve eyalet anayasalarında siyahları ikincil konuma indiren düzenlemeler yaptılar. Bu girişimler çoğunlukla kamuya açık yerlerde (okullar, parklar, yatacak, oturulacak ve kalacak yerlerde) ırkları birbirinden ayırmayı ve erişkin siyahların oy verme haklarını kullanmasını önlemeyi amaçlıyordu. Bu beyazların üstünlüğü düzeni sınıfsal sınırların ötesine geçmiş ve İç Savaş öncesinin siyahla karışmamış ‘beyazlık’ kültürünü yeniden güçlendirmişti. Tarihçiler arasında bu terim, ırk ayrımı ya da ırkları birbirinden ayrı görme uygulaması, gelenek halini almış gayri resmi ırk ayrımı ve yasal ırk ayrımı için kullanılmıştır.(Finkelstein, 2009:239)

Zenci kılığına giren ve banjo çalan bir beyazın güldürmek amacıyla onlar taklit ettiği ‘Minstrel Shows’un favori danslarından biri olan ‘Jim Crow’ teması ayrımcılık ve ırkçılıkla eşanlamlı kalmıştır: güney dilinde bir ‘Jim Crow’ bu duygular içinde olan bir beyaz anlamına gelir.(Herzhaft, 2005:22)

İşte bu kadar ayrımcılığın ve ırkçılığın olduğu noktada Caz, Jim Crow yasalarına ve ırkçılığa karşı bir protestodur. Doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirilen linçlere ve köleliğe öfkesini anlatımıdır.(Finkelstein, 2009)

Zenciler toplumun her alanında yasal olarak zorluklar çekerken birde Ku Klux Klan² adında ırkçı örgütle uğraşmak zorunda kalmışlardır.

Bu grubun üyelerinin amacı Amerika’yı Beyaz olmayan insanlardan temizlemektir ve yalnızca kendilerini gerçek Amerikalı ya da Amerika’nın gerçek sahipleri olarak görüyorlardı. Köken olarak Püriten düşünceye dayanan bu grubun amacı Amerika’da mükemmel ve saf bir toplum oluşturmaktır. Onların ‘Amerikan Rüyası’ buydu.(Ergin, 2005:5)

Ku Klux Klan,1865’te eski Konfederasyon Ordusu subayları tarafından Pulasky’de(Tennessee) kuruldu. Yeniden yapılanma döneminde, Güney eyaletlerinde özgürlüğe yeni kavuşmuş olan güneyli siyahların Cumhuriyetçileri iktidara getirmelerini önleme çabası içinde harekete geçen en güçlü örgütlerden birisiydi.

² Ku Klux Klan: Amerikan İç Savaşından sonra ortaya çıkmış ayrılıkçı gizli örgütün ismi. Tanınmamak için kafalarına beyaz kukaleta takarak birçok zenciye işkence uygulayıp öldürmüşlerdir.

1867'den 1889'a kadar Eski Konfederasyon generali Nathan Bedford Forest tarafından yönetilen Klan, siyahları beyazlara bağımlı kılan eski fikirlere karşı davranışları olan yerel beyaz ve siyah cumhuriyetçi önderlere ve siyahlara dehşet saçtı. Gizlilik andı içen üyeleri beyaz kaftanlar giyip, başlarına kukaletalar takıyorlar ve simge olarak yanan haç kullanıyorlardı. En büyük etkinliği seçimler sırasında gösteriyor; cinayetler, ırza geçmeler, işkence ve tehditlerle eyaletlerindeki Cumhuriyetçi çoğunluğu sindirme amacı güdüyorlardı.(Finkelstein,2009: 241)

1.1.5. I. Dünya Savaşı (1914–1918)

I. Dünya Savaşı, Avrupa'da dört merkezi devlete karşı, Avrupa ve diğer kıtalarda bulunan yirmi beş devletin bulunduğu, o tarihe kadar görülmemiş ilk dünya savaşıdır. I. Dünya Savaşı Avrupa'da İttifak devletleri diye adlandırılan Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan Krallığı ile İtilaf devletleri diye adlandırılan Britanya İmparatorluğu, Fransa ve Rusya İmparatorluğu önderliğinde ki Sırbistan, Karadağ ve Belçika devletleri arasında gerçekleşmiştir. Savaşa sonradan İtilaf Devletleri tarafında İtalya, ABD, Japonya, Yunanistan, Portekiz ve Romanya'da katılmıştır.(Wikipedia.org, 15.10.2012)

1917'de New York'ta gözler Avrupa'ya çevrilmişti ve senkoplu müziğin ustaları askerlere moral vermek amacıyla bakırlarını parlatıyorlardı. 350. piyade birliği bandosunun(piyanist Willie Smith'in borazancıbaşısı olduğu Seventy Black Devils) başındaki Tim Brynn olsun,807. alaydaki Will Vodery ya da 369. alaydaki(Noble Sissle'in davulcu olduğu) Jim Europe olsun, bunların tümü Fransa'dan şan, şöhret içinde dönmüşler ve kendilerini alkışlayan bir ülkenin anısını getirmişlerdir.(Bergerot,2004: 57)

Amerikalılar muhtemelen modern gelenek tarihindeki en hızlı değişimin olduğu bir devirde yaşıyorlardı. Bu değişim ve geçiş furyasının bir nedeni de şüphesiz Amerika'nın I. Dünya Savaşı'na katılmasıydı ve bu savaş Amerika için ilk büyük dış çatışmaydı. Avrupalılar için I. Dünya Savaşı'nın sonuçları açıktı:19.yüzyıl Avrupa düzeninin kökünden sarsılması, altı milyon ölü, kıtanın merkezine yayılan siyasi ve ekonomik kaos, Rusya'da 20.yüzyılın ilk devrim devletinin ortaya çıkışı ve bütün bunların arka planda genel bir ümitsizlik havası ve bir medeniyet çağının sona erışı yönündeki gittikçe yaygın bir hale gelen bir kanıyı oluşturması. Amerika'da ise

sonuçlar ve etkiler Avrupa'dakinden farklı olmuştur. Birleşik Devletler ekonomik anlamda karda, borçlu olmaktan öte alacaklı ve teknolojik lider ve hatta büyük bir dünya gücü olarak bu savaştan çıkmayı başardı.(Ergin,2005: 8-9)

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra caz müziği şarkı sözlerinde, yeni bitmiş olan savaşın etkileri görülmüştür. Bu sözlerde işgal altında olan Osmanlı İmparatorluğu da yer almıştır. 1919 yılında New York'taki barlarda büyük ilgi gören caz parçalarından biri de 'Give me The Sultan's Harem' adlı, sözlerini Alex Gerber'in, müziğini Abner Silver'in yaptığı parçadır. Şarkının sözlerinde Batı'nın Osmanlı'ya olan bakışının işgal altında ki zamanlarda olan yansımaları görülmektedir. Abartılı bakış açısının yanı sıra şarkı sözlerinde alaycı ve küçümseyici bir üslup görülmektedir. Bu enteresan sözlere sahip olan caz eseri halen daha Amerikan caz barlarında çalınan nostaljik parçalardan biridir. (Tezçakar,2012)

1.1.6. Altın Yirmiler

20. yüzyıl Amerika Birleşik Devletleri için ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda birçok olumlu gelişmenin olduğu bir dönem olmuştur. Büyük kentler ekonominin hızlı bir şekilde büyümesi sonucu hızlı şekilde gelişim göstermiştir. Bunun sonucu olarak kadınlar iş hayatına girmiş ve bu da aile yapısı başta olmak üzere birçok değişime yol açmıştır. Daha sonrasında I. Dünya Savaşı Amerika toplumunu etkilemeye başlamıştır. Savaşın etkisi büyük olmuş ve kuşaklar arasında büyük bir uçurum oluşturmuştur. Bu da geçmişe ve geleceğe inanmayan tatminsiz, ümitsiz ve mutsuz bir kuşak oluşturmuştur. 1920'lerin toplumsal yapısını en iyi anlatan yazarlardan F.Scott Fitzgerald'ın ifadesiyle 'Yitik bir kuşak'tır. (Ergin,2005)

1920'ler Dünyada 'Caz Çağı' olarak nitelendirilmiştir.

'Caz Çağı' ifadesi, değişimi iyi anlatıyordu. Her zaman popüler müzik formları olmuştu. Ancak bunlar belirli yöreler ve belirli kültürlerle sınırlı kalmıştı, zira dünya insanının büyük kısmı birbirinden görece tecrit edilmiş olarak yaşamıştı. Uluslar arası ya da bölgeler arası müzik formları yalnızca, görece daha hareketli olan sömürücü sınıflara yönelik 'klasik form'lar ve kimi zaman da dinsel formlar olmuştu. 18. ve 19. yüzyılda şehrin büyümesi, müzik ve dans salonları, şarkı söyleme kulüpleri ve basılı notalar yoluyla bu değişmeye başlamıştı.(Harman, 2010: 446)

Birinci Dünya Savaşı, sadece ABD’de değil tüm dünyada ki yaşam koşullarını ciddi şekilde etkilemişti. Bu yıllarda Birleşik Devletler ilk önce eşi görülmemiş bir refah dönemini ve daha sonra da tarihindeki en şiddetli ekonomik krizi yaşadı. 1920 sonbaharında Amerikalılar, ilk radyo yayınını duydular; 1929’da radyo satın almak için 852 milyon dolar harcadılar. Bu arada sinema, beysbol ve boks büyük sektörler hali alıyordu.1922’de yaklaşık 40 milyon insan sinemaya gidiyordu ve 20’lerin sonlarında ortalama 100 milyon kişi her hafta sinema bileti satın alıyordu.(Ergin,2005: 4)

18. ve 19. yüzyılda şehrin büyümesi, müzik ve dans salonları, şarkı söyleme kulüpleri ve basılı notalar yoluyla bu değişmeye başlamıştı. Bununla birlikte gramafon ve radyo, sanayi dünyasının ritmini, şehir hayatının temposunu ve pazar etrafına kurulu atomize varoluşun ıstırabını ifadeye açık, yeni bir kültürel alan yaratmıştı. (Harman, 2010: 446)

1.1.7. Büyük Buhran Dönemi

1926 yılının başlarında iş dünyası kötü gidiş sinyalleri vermeye başladı ve New York borsası çöktü. Bu büyük çöküş, toplumun geneline sefalet, işsizlik, açlık ve evsizlik olarak yansıdı. Bunun ötesinde Amerikalılar bu krizden psikolojik olarak da oldukça etkilendiler. Bütün Amerikan ulusu krizin sonuçlarıyla, ümitlerini yitirmiş bir halde, karşı karşıya kalmış görünüyordu. Yüz binlerce işsiz, Amerikan günlük yaşamında oldukça büyük değişiklikler meydana getirdi. Bir refah döneminden sonra şimdi artık yemek kuyrukları ve kirasını ödeyemeyen evsizlerin oluşturduğu göçmen işçiler ortaya çıkmıştı.(Ergin, 2005: 5)

1930 yılında Amerika ve Avrupa başta olmak üzere bütün dünyayı etkisi alan ve ciddi yıkım etkisi yapan ekonomik kriz Büyük Buhran olarak isimlendirilmiştir.

1930’ların Büyük Ekonomik Bunalımı Amerika’yı harap etmişti. Bu, milyonlarca insanın hayatını doğrudan etkileyen maddi, manevi ve duygusal bir felaketti. 1929’un sonundan itibaren birkaç aylık süre içinde, bankalar batır, tasarruflar silinip gider, fabrikalar kapanır, ipotekli mallar haciz edilirken ve ekonomide iflas üstüne iflas yaşanırken, halk, benzeri görülmemiş bir sosyal karmaşayla karşı karşıya kalmıştı. Şoka uğramış ve durumu kavrayamamış insanlar ekmek sıralarında bekliyor,

ümitsizce iş arama görevlerine dönmeden önce, sokakta çorba dağıtan mutfaklardan bulabildikleri yiyecekleri alıyorlardı.(Oakley,1997: 198)

Ekonomik krizde iyi yönetilemeyen plak, sesli sinemanın rekabetiyle karşı karşıya kalır. Radyonun başarısı çöküntünün etkilerini daha da artırır. (Bergerot,2004: 74)

Kriz New Orleans'ın eskilerine büyük bir darbe indirmiştir. Kid Ory tavuk yetiştiriciliği işine girmiş, Baby Dodds taksi şoförü olmuş, Meade 'Lux'Lewis toprak düzeltme işleriyle uğraşmış, Sidney Bechet ise terzi olmuştur... King Oliver da 1938'de sefalet içinde öldü.(Bergerot,2004: 102)

Louis Armstrong 1932'de İngiltere'de turneye çıkar ve 1934'te Fransa'ya gider. Duke Ellington 1933'te Avrupa turnesine çıkar. Coleman Hawkins ve Benny Carter 1935-1939 arasında Avrupa'da kalırlar. Orada özel yapıtları okuyarak bilgilenen meraklıların sıcak ilgisiyle karşılaşılır: Alfred Baresel'in Das Jazzbuch'u(1926),Çek Emil F. Burian'ın Jazz'ı(1927),Belçikalı Robert Goffin'in Aux frontieres du jazz'ı (Brüksel,1932)...(Bergerot,2004: 103)

1.1.8. II. Dünya Savaşı

Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük savaşı olmuştur.

Savaşa dönemin tüm büyük güçleri olan İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin; Müttefik Devletler olarak, Almanya, İtalya ve Japonya; Mihver Devletler olarak katılmıştır. Savaşın önemli katılımcıları tüm ekonomik, endüstriyel ve bilimsel güçlerini, sivil ya da askeri kaynak farklılığı gözetmeksizin, bu savaş için kullanmıştır. Nükleer silahların kullanıldığı tek savaş olan ve Yahudi Soykırımını gibi kitlesel ölümlerin gerçekleştirildiği II. Dünya Savaşı, insanlık tarihindeki en kanlı savaştır. (Wikipedia.org, 15.10.2012)

Avrupa ve Uzakdoğu mihver güçleri tarafından işgal edilmiştir. Sovyetler'in ve ABD'nin savaşa girmesi savaşın kaderini tayin eder ve 1945'te Yalta Konferansı'yla dünya iki süper güç tarafından paylaşılır. 1948'de Berlin'in ablukaya alınması soğuk savaşın ilk güç denemesidir.(Bergerot, 2004: 106)

Bu durum beyaz ve zenciler arasında çatışmalara neden olur ve bu şiddet ortamı 1943'te Detroit ve Harlem ayaklanmalarıyla, doruk noktasına varır.(Bergerot,2004: 106)

Nazi çizmelerinin seslerini duyan yabancılar Avrupa'dan kaçtılar ve bunlardan biri olan Oscar Aleman, Buenos Aires'e dönünce cazını Latin özellikleriyle bezedi.(Bergerot, 2004: 128)

1.1.9. 50'li ve 60'lı Yıllarda Amerika'nın Genel Durumu

2. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün dünya Amerika ve Sovyetler Birliği'nin başını çektiği iki kutuplu bir çekişmeye sahne olmuştur. 2.Dünya Savaşı sonrasında dünyada ki bu kutuplaşma sonucu, bütün dünyada komünizm rüzgârları esmekte ve dünya komünizmle mücadele etmekteydi. Bu mücadele Amerika'da Joseph R. McCarthy tarafından sürdürülmüş ve paranoya haline getirilerek insanlar haksız yere suçlanmış ve fişlenmişlerdi. Amerika ve Sovyetler Birliği arasında ki bu mücadelenin sonucu olarak da 4 Nisan 1949 yılında Amerika'nın başı çekmesiyle NATO kuruldu ve ilerleyen dönemlerde çeşitli nedenlerle Kore Savaşı başladı. Kore'de zenci ve beyazlar beraber savaştı. Buna rağmen zencilerin en büyük sıkıntısı yine ırkçılık ve ayrımcılık olmuştu. (Berendt,2003)

Zenci direnişi hızlı bir şekilde Eski Ahit'in kurtarıcı mesajıyla özdeşleşen ve köleliğin son bulmasından sonra Amerikan-zenci dünyasının tek gerçek ahlaksal ve eğitsel yapısını oluşturan kiliselerin çevresinde örgütlendi. Din adamı Karizmatik Martin Luther King'in otoritesi sayesinde 50'li yıllarda gerçek bir sivil halklar mücadelesi başlar ve bu mücadelenin en önemli silahları yoğun ve barışçı protesto etkinlikleridir: trafiği tıkamak ve boykot.(Herzhaft, 2005: 116)

1967 yılında aşırı örgütlerin büyük bölümünü bir araya getiren zenci iktidarı konferansı 'ABD'nin biri zenci öbürü beyaz iki ayrı devlete ayrılması' çağrısında bulunur. Dahası John Kennedy'nin 1963'te öldürülmesi çok derin bir etki yapmıştır; 1965'te Malcolm X'in ve özellikle 1968'de Martin Luther King'in öldürülmesi genç zenciler tarafından trajik bir tepkiyle karşılanmıştır. 1967 ve 1968 yıllarında bütün gettolarda kanlı ayaklanmalar baş gösterdi ve ayaklanmacılar iğrenç ve yaşanmaz buldukları çevrelerini umutsuzluk içinde tahrip ettiler. Zenciler ve beyazlar arasında

iletişimin kopması ABD'nin istikrarını çok tehlikeli bir biçimde tehdit etmiştir.(Herzhaft, 2005: 18)

Sömürgecilikten kurtulan üçüncü dünya yavaş bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Darbelerle ve anti-emperyalist gerilla hareketleriyle, iki blokun büyük güçleri üçüncü dünya ülkelerini kendilerine çekmek istemişlerdir. ABD, Castro etkisindeki Güney Amerika başkaldırı hareketine karşı mücadeleyi desteklemiş ve 1964'ten itibaren Vietnam Savaşı'na sürüklenmiştir. Amerikalı gençlerin büyük bölümü askerlik ve Vietnam Savaşı'yla ilgilenirken, gelişmiş ülkelerde bütün bir kuşak –barışçılık ve şiddet eylemleri arasında bölünmüş- emperyalizme, tüketim toplumuna ve burjuva ahlakına başkaldırı olmuştur. İşte böyle bir dönemde ortaya Free Caz stili çıkmıştır. Free caz, Avant-garde³ bir stildir. Çünkü stilin önde gelenleri toplumda ki adaletsizliklere ve müzikal formlara karşı çıkararak kendine has özgür bir stil ortaya koymuşlardır. (Berendt,2003)

1.1.10. 1970'lerde Genel Durum

Dünya iki süper gücün etrafında şekillenmeye devam ederken sürekli olarak bu iki güç karşı karşıya gelmiştir. Bu özellikle petrol sebebiyle ortaya çıkan bir durum olmuştur. Bu durum bütün dünya ülkelerini zor durumda bırakmış ve iki güç liderliğinde dünyada kutuplaşmanın yolunu hızlandırmıştır. Üçüncü dünya ülkeleri kendilerine güvenli limanlar aramak durumunda kaldığı için, açlık ve sefaletin yanında sürtüşmelerden doğan yüksek petrol fiyatlarıyla da boğuşmak zorunda kalmışlardır. (Berendt, 2003)

Amerika'nın yeniden silah yarışına başlaması, Sovyetler Birliği'nin ekonomik çöküşünü hızlandırır. Aşırı liberalizm, ekonomik krizler karşısında,1929 bunalımının mirası devlet müdahaleciliğine karşı çıkar. 1980'li yıllarda işsizliğin, AIDS'in, kent yaşamındaki güvensizliğin ve terörizmin ortaya çıkmasıyla darbe yiyen hareketleri,1990'lı yılların sonunda Batı'da yeniden başlar.(Bergerot,2004: 226)

2000 yılında, Dünya Sağlık Örgütü, dünyanın en büyük gücünü dünya sağlık sistemleri alanında 34. sıraya yerleştirir. Eşitsizlikler derinleşir ve çalışma hayatının istikrarsızlığı hapisteki insanları dikkate almayan Amerikan çalışma yaşamı

³ Avant-Garde: Sürekli olarak keşfedilmemiş olanı bulmaya çalışan ilerici sanat akımıdır.

istatistiklerini çarpıtır: 1995'te 1,6 milyon mahkum vardır,4.4milyon kişi de adli gözetim altındadır. Zenci burjuvazi entegrasyon alanında ilerleme kaydetse de (Harold Washington 1983'te Chicago belediye başkanı, Colin Powell 1989'da Genelkurmay Başkanı, Toni Morrison 1993 Nobel edebiyat ödülü sahibi) toplumsal manzaranın gerilemesi özellikle zencileri etkiler. (Bergerot, 2004: 226)

Yoksul zenci mahallelerinde buldukları duruma isyan halinde olan kitleler, beraberinde öfkelerini göstermek için hip-hop tarzında yeni müzikleri çıkardılar. Daha sonraları bu zenci arka mahallesinden çıkan müzik, beyazların disko ve gece kulüplerinin vazgeçilmezlerinden olmuştur. Gelişen teknoloji, internet ve telekomünikasyonda ki ilerlemeler dünyayı küçük bir köy haline getirmiş, modern stüdyolarda kayıtların yapılması ve MIDI teknolojileri artık hayatın içine girmeye başlamıştır. Bu hızlı teknolojik gelişmeler günümüzde hala son hızla devam etmektedir. (Berendt,2003)

1.1.11. Avrupa'da Enstrümanların Yapısı

Avrupa, Barok Dönemden itibaren çalgı yapımcılığının merkezi konumunda olmuştur. 19. yüzyılda Avrupa'da enstrümanların yapısında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Fanfar⁴ grubu olarak nitelendirilen çalgıların hepsi bir takım mekanizmaların icadıyla artık pistonlu hale gelirken, asıl devrim ise Kamışlı çalgılarda olmuştur. Belçikalı saat tamircisi Adolphe Sax, saksofonu icat etmiş ve ilk davul pedalı yine aynı yıllarda müzik dünyasına kazandırılmıştır. Yine aynı yıllarda caz müziğinin ilk çalgısı olarak kabul edebileceğimiz 5 telli banço üretilmiştir. (Berendt, 2003)

New Orleans'lı müzikçi Louis Moreau-Gottschalk ABD'de romantik Avrupa'nın piyano virtüözlüğü elçisi olur ama aynı zamanda zenci müziğinden de esinlenir. Bançoyu piyanoya uyarlayarak ragtime'in öncüsü olmuştur. (Bergerot, 2004:13)

⁴ Fanfar: Üflemeli bakır çalgılara verilen genel bir ad

1.2. AMAÇ

“Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olayların Ortaya Çıkardığı Caz Müziği Stilleri Üzerine Bir İnceleme' isimli bu çalışmada, toplumsal olayların caz stillerine olan etkilerinin açıklanması amaçlanmıştır.

1.3. ÖNEM

'Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olayların Ortaya Çıkardığı Caz Müziği Stilleri Üzerine Bir İnceleme' isimli bu çalışma, toplum ve müzik ilişkisini ortaya koyarak toplumsal olayların caz müziğine etkilerini göstermesi açısından önemlidir.

1.4. VARSAYIMLAR

Araştırma kapsamında toplanan verilerin gerçek durumu yansıttığı varsayılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçların, araştırma için en uygun araçlar olduğu varsayılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde kullanılan yöntemlerin, araştırma için en uygun yöntemler olduğu varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma caz müziğinde ki stillerin genel olarak kabul edilmiş özellikleri ile o stilleri yansıtan ve caz müzisyenleri tarafından kabul görmüş kaynaklar ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Gospel: Kilisede ki törenler esnasında org yada piyano eşliğiyle, genellikle bir kadın vokalin söylediği doğaçlamalara denir.

Spiritual: Genellikle zencilerin söylediği ilahilerdir. Ruhani bir hava taşımakla beraber caz müziğinin kökü olarak kabul edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli ve deseni, çalışma grubu, araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçlar ve veri çözümleme teknikleri açıklanmıştır.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, 'Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olayların Ortaya Çıkardığı Caz Müziği Stilleri Üzerine Bir İnceleme'ye yönelik genel tarama modeline uygun betimsel bir araştırmadır. Karasar'a(2006) göre; bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmıştır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun biçimde gözleyip belirleyebilmektir.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evren ve örnekleme 'Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olayların Ortaya Çıkardığı Caz Müziği Stilleri Üzerine Bir İnceleme' ve 9 caz stildir.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Verilerin toplanmasında Tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmada kitaplar, dergiler, internet, kütüphane ve konuyla ilgili araştırmalardan faydalanılmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Amerika Birleşik Devletleri İle İlgili Toplumsal Olaylar birinci bölümde problem durum başlığı altında incelenmiş, bu olaylar sonucu ortaya çıkan Caz müziği stilleri ise Bulgular ve Yorum başlığı altında açıklanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Caz ‘siyah’ ve ‘beyaz’ın birbiriyle karşılaşması sonucunda doğdu. Bu nedenle de karşılaşmanın en yoğun olarak yaşandığı yerde, ABD’nin güneyinde ortaya çıktı.(Berendt,2003: 29)

Amerika’nın en tanınmış caz eleştirmenlerinden Marshall W. Stearns’e göre: “Caz, Avrupa çalgılarını kullanan ve Avrupa armonisinin, Avrupa-Afrika melodisinin ve Afrika ritminin unsurlarını birbirine bağlayan doğaçtan çalınan Amerikan müziği’dir.” (Say, 1992: 241)

Caz müziği stillerden oluşmaktadır. Avrupa konser müziğinde barok veya klasisizm, romantizm veya izlenimcilik neyse, cazın evrimi içinde stillerde aynı şeydir; yani her biri kendi zamanıyla örtüşür. (Berendt, 2003: 20)

Caz müziğinde stiller caz müziğinin kronolojisine göre değerlendirilir.

Caz kronolojisini on yıllık kesitlere ayırmak gibi bir alışkanlık vardır: 1900 öncesi(kökenler), 1900–1919 (New Orleans),1920–1929 (Chicago’da cazın gelişmesi),1930–1939 (swing),1940–1949(bop) ... (Bergerot,2004:8)

Caz müziğinin önemli isimlerinden Joachim E. Berendt caz müziğinin stillerini şu sırayla ele almıştır:

1890’lar Ragtime

1900’ler New Orleans

1910’lar Dixieland

1920’ler Chicago

1930’lar Swing

1940’lar Bebop

1950’ler Cool, Hard Bop

1960’lar Serbest Caz

1970’ler

1980’den sonra (Berendt,2003 İçindekiler)

Cazın gelişiminde en etkili yön, onun stilidir. Cazın stil açısından gelişmesi, belli bir tutarlılık, bir mantık, belli bir zorunluluk ve bütünlük içinde olmuştur. Bu da gerçek sanatın gelişimini belirleyen bir özelliktir.(Say,1992: 246)

3.1. RAGTIME STİLİ (1890–1900)

Caz müziği New Orleans şehrinde doğmuştur. Caz müziğinin iki önemli kökü vardır. Bunlardan biri ‘Spiritual ezgiler’ diğeri ise ‘Ragtime’ olarak kabul edilmektedir. Böylece başka bir önemli kök olan piyano stili Ragtime, kendisini göstermeye başlamıştır. (Malson, 2005)

Ragtime’in bir zamanlar revaçta olan cakewalk denilen dans vasıtasıyla Fransız quadrille’lerine de dayandığı ve belki bu gibi danslar vasıtasıyla basit klasik müzik formlarına kadar uzandığı da düşünülmektedir. Ragtime ise genellikle 16 mezür olup bütün hatlarıyla yazılıdır ve bu bakımdan da irticali icraya dayanan caz yerine yazılı müziğe itibar eden klasik müziğe daha yakındır. (Sermet,1990: 22)

Ragtimeci yazılmış notaların değerlerine titizlikle uyar ve doğaçlama yapmaz.(Bellest ve Manson 2005: 32)

Ragtime formlarının Afrika kökenli olduğunu unutmamak gerekir. Ragtime Afro-Amerikan müziğin evrimindeki karmaşıklığı gösterir. Farklı formların bir arada kullanılması Afrika müziğinde Avrupa’ya göre daha önemli bir rol oynar. (Berendt,2003: 23)

Rag, başlı başına bir piyano stilidir. 1890’ların sonunda eğlence dünyası, siyahların kültüründen doğan yeni bir müziği kendine mal etmeye başlıyordu. Ragtime, kaynağını banjo ritimlerinden almış gibi görünen yeni ve senkoplu bir müzikti.(Oakley,1997: 47)

Bestelendiği için cazın temel bir özelliğinden, yani doğaçlamadan yoksundur. Ama bir temposu vardır, en azından tutturmaya çalıştığı kırık dökük bir temposu; ve bu nedenle caza dahil sayılması olağan hale gelmiştir. Zaten müzisyenler rag’leri sadece yorumlamakla kalmayıp, caz doğaçlamaları için tema olarak kullanmaya da oldukça erken başlamışlardır. Ragtime’in belli bir besteye dayanan yorumundan koparak, melodik malzemeyi daha özgür ve caz tarzında kullanan ilk müzisyenlerden biri New Orleans’tan Jelly Roll Morton’dı. (Berendt, 2003: 22–23)

Besteci-İcracı yönüyle bu stilin en bilinen piyanisti ise Scott Joplin'dir

3.2. NEW ORLEANS STİLİ (1900–1910)

Spiritual, Avro-Afrikalı ilk müziklerinden, cazın ilk köklerinden birisidir. Diğer bir kök 'ragtime'dir(Bellest ve Malson 2005: 29).

Ülkenin gönüllü ve zorunlu göçmenleri en çok kendi müziklerini, geldikleri memleketlerinin tınılarını canlı tutmayı seviyorlardı. İngiliz halk şarkıları söyleniyor, İspanyol dansları sergileniyor, Fransız halk ve bale müziği çalınıyordu.(Berendt,2003: 25)

New Orleans stili, caz sanatını küçük formasyonlar halinde yorumladı. Üye sayısının geniş olduğu gruplarsa, büyük orkestraları –ve ideal yapısına Basie ile ulaşacak aranjör çağını-hazırlayacak şekilde 20'li yılların sonunda kendilerini göstereceklerdi.(Bellest ve Manson,2005: 55)

New Orleans'ta yaşayan iki siyah halk grubu 'Kreol' ve 'Amerikalı' siyahlardı. Bu Kreol siyahlar Fransız kültürünü içselleştirmişti. Buna karşın 'Amerikan' siyahlar daha 'Afrikalı'dır. İşte bu yüzden New Orleans müzisyenleri arasında birbirinden çok farklı iki grup vardır ve bu farklılık müziklerine yansır: Kreol gruplar daha yetkin ve eğitilidir; Amerikan olanlar ise daha canlı ve içten geldiği gibi çalarlar. Ancak kısa bir süre sonra gerçekten usta müzisyenler her iki geleneğin unsurlarını birleştirdiler. (Berendt.2003: 26)

Siyahlar, kreoller ve beyazlar tarafından icra edilen ilk caz stili, 'New Orleans' stilidir. New Orleans stilinde marş müziği ritmik yapısı hakimdir. Daha sonra ortaya çıkacak olan stillerle vurgu anlayışı tamamen farklıdır. Çünkü New Orleans stilinde 1. ve 3. vuruşlar kuvvetli zamandayken;2. ve 4. vuruşlar zayıf zamandadır. (Sermet,1990)

Üç üflemeli melodik enstrümanı bir araya getirir: kornet, klarnet ve trombon. Piyano, 'yürüyüş toplulukları'nda bulunmadığı gibi, hiçbir ilksel New Orleans topluluğunda görülmez. O döneme tanık olanlar, New Orleanslı müzisyenlerin genellikle kolektif olan doğaçlama eğilimleri ve zevkleri üzerinde dururlar. Buster Bailey'nin dediğine göre, Memphis'te doğaçlama ancak bu New Orleans geleneğinin keşfedilmesinden sonra ortaya çıkmıştır örneğin.(Bellest ve Malson 2005: 47)

XX. yüzyılda New Orleans Katolikti, Latindi, karnaval düzenlenen tek Kuzey Amerika kentiydi. 1718'de Fransızların kurduğu ve 1722'den sonra Louisiana'nın merkezi olan bu kent 1762'de İspanya'ya bırakılmış,1800'de Fransa'ya geri verilmiş, daha sonra 1803'te ABD'ye satılmıştır.(Bergerot,2004: 36)

Daha sonraları New Orleans müzisyenleri çevre eyaletlere de bu müziklerini götürmüşlerdir. New Orleans müziğinin Chicago'da daha ziyade beyazlar tarafından çalınmasından dolayı da bu ayırıcı vasfı belirtmek üzere bu müziğe de 'Dixieland' denmiştir.(Sermet,1990: 25)

3.3. DIXIELAND STİLİ (1910–1920)

Beyazların çaldığı orkestralar 'Dixieland' olarak nitelendirilmiştir.

Erken dönem cazındaki beyaz çalış tarzını, asıl New Orleans cazından ayırt etmek için, Dixieland cazı olarak adlandırmak alışkanlık haline gelmiştir. Ama sınırlar geçişlidir... Özellikle siyah müzisyenlerin beyaz gruplarda veya beyazların siyahlarda çaldığı daha sonraki yıllarda, bir grubun Dixieland mı, yoksa New Orleans cazı mı yaptığını saptamak mümkün olmaktan çıkmıştır.(Berendt,2003: 29)

New Orleans'ta beyazlarda caz müziği yapan gruplar kurdular. Bunlardan en bilineni 'Papa' Jack Laine'in kurmuş olduğu gruptur. Bu grup çok başarılı olmuş ve bu başarısı sayesinde 'Jack Line' daha sonra 'Beyaz Cazın Babası' ismiyle anılmıştır. Özellikle 'Original Dixieland Jazz Band' ve 'New Orleans Rhythm Kings' 'Dixieland stili'nde başarı yakalamış ilk caz orkestralarıdır. (Sermet,1990)

New Orleans'ta beyazların özgün çalış tarzı oldukça erken oluştu; anlatım açısından daha zayıf, buna karşın teknik açıdan daha yetkin bir tarzdır bu. Melodiler daha yumuşak, armoniler daha 'temiz'dir; alışıldık tımlar hakimdir. Akıcı tonlar, dışavurumcu vibrato, portamento ve glissando geri plana düşer. Bu tekniklerin kullanıldığı durumda ise, 'biz istersek böyle çalarız'ın bilinçli olarak vurgulandığı delişmen bir muzipliğin yakalandığı hissedilir. Oysa siyah toplulukların müziğinde, ister neşeli, isterse de blues tarzı parçalarda olsun, 'biz böyle çalmak zorundayız' vardır. (Berendt,2003: 28)

3.4. CHİCAGO STİLİ (1920–1930)

New Orleans müziği çalan müzisyenler Mississippi nehrindeki gemilerle ve onların civarındaki trenlerle gezgincilik yaparken kendi müziklerini Memphis, St.Louis ve Chicago gibi şehirlere de yaymışlardır.(Sermet,1990 :25)

Daha sonra ki süreçte Cazın merkezi olma konumunu Chicago elinde buldurmaya başlamıştır. New Orleans stilinde ki doğaçlama anlayışı Chicago stilinde yoktur. Chicago stilinde daha çok orkestra üyelerinin doğaçlamaları yani birey ön plana çıkmıştır. (Sermet,1990)

Melodilerin birbirine paralel olduğu Chicago stilinde solo zamanla büyük önem kazanmıştır. Bunun yanında, söz konusu tür çerçevesinde saksafonun; özelliklede tenor ve alto saksafonun ön plana geçtiği görülmüştür.(Say, Cilt–1,1992: 247)

New Orleans cazının Chicago’da şekillenmesi genel olarak ABD’nin 1.Dünya Savaşına girişi ile ilişkilidir. New Orleans o zamanlar savaş limanıydı. New Orleans deniz kuvvetleri komutanı, Story Ville’in eğlence hayatını ‘birliklerin disiplini açısından sakıncalı’ bulmuş, Storyville bu nedenle bir kararnameyle resmen kapatılmıştı. Böylece New Orleans müzisyenlerinin Chicago’ya büyük göçü başladı ve açıktır ki,bu göç kendi içinde siyahların Güney’den Kuzey’e göç etmesinin sadece bir parçasıydı. Cazın ilk stili gerçi New Orleans stili adını taşıyordu; ancak gerçek altın devrini işte bu göç nedeniyle 20’li yılların Chicago’sunda yaşadı. New Orleans cazının meşhur plakları, doğduğu kentte değil burada, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra giderek popüler hale gelen gramafon için kaydedildi. (Berendt,2003: 30)

3.5. SWİNG STİLİ (1930–1940)

Swing zenciler arasında bedenlerinin özgürlüğünün ifadesidir ama onun da ötesinde ruhlarının da özgürlüğüdür. ‘Beni kimse yakalayamaz. İstedğim zaman, istediğim gibi, emirlerin ve talimatların dışında sallanırım, hareket ederim.’ Swing’in anlamının bu olduğunu söyleyebiliriz. Swing ve Amerika’da zenci köleler arasında gelişen ‘büyülü’ özgürlük inançları arasında ilişki kurmamak mümkün müdür?(Herzhaft,2005: 13)

Cazdaki ikinci büyük göç,1928–1929 yıllarında Chicago’dan New York’a doğru gerçekleşti ve buna bağlı olarak ‘Swing’ dönemi başladı. Klasik caz döneminde

genellikle iki vuruşlu ölçüler kullanılırken, ‘swing’ dört vuruşlu cazın devri olmuştur. Cazın ilk kez geniş halk kitleleri tarafından benimsenip sevildiği bu dönemde, ‘Big Band’ adı verilen 10–15 kişilik büyük orkestraların ortaya çıkmasıyla birlikte, Caz müziği dans salonlarına kadar girmiştir.(turkiyekulturportalı. gov, 05.01.2001)

Swing stili orkestralar tarafından seslendirildiğinden bu aynı zamanda caz orkestralarının da ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu da yazılı notaların kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Bu orkestralarda gitar yerine banjo kullanılmıştır. Swing stili’nde müzik yapan müzisyenlerin çalgılarında ki hakimiyetleri dikkat çekicidir. Swing stiliyle beraber orkestralar büyümeye ve gelişmeye başlamışlardır. Ama bu durum bireysel olarak solo çalgıların gelişmesine engel olmamıştır. Yani hem birey bazında hem de orkestra bazında müzik yapılmaya başlanmıştır. Bu yönüyle de Swing modern cazın başlangıcı kabul edilmelidir.(Sermet,1990)

Swing çağını ve big band egemenliğini 1930’lu yıllara tarihlendirme alışkanlığı yaygındır. Hiç kuşkusuz, her ikisi de bop’un olgunluk yıllarını aşmışlar ve 1945 yıllarında da ortadan kaybolmuşlardır. Ama swing modasının doruğu, çılgın ritimlerle sarhoş olarak krizi unutmaya çalışan bir Amerika’nın savaş öncesi dönemine denk düşer.(Bergerot,2004: 76)

3.6. BEBOP STİLİ (1940–1950)

‘Swing’ sözcüğü çok satması istenen malların –hediyelik eşya, sigara, kadın giyim eşyaları...- başarıyı garanti eden etiketi haline geldi. Genel ticari talebi karşılamak üzere arz edilen müzik ise binlerce kez tekrarlanan klişelere dönüşerek ruhsuzlaştı.(Berendt,2003: 34)

Bebop stilinin ortaya çıkışı ile ilgili olarak caz tarihçileri kesin bir fikir sunamamakla beraber, sadece bu stilin ortaya çıkışı konusunda hem fikir olmuşlardır. Bu da Charlie Parker ve Dizzy Gillespie ikilisinin karşılaşması ve geleceğe yönelik beraber müzik yapmaları fikridir. Dönemin Amerika’sında zencilerin başarı sağlayabileceği alanlar suç dünyası ve boks dışında sadece caz’dır. Alanlarının bu kadar dar olması onların Caz’da en iyi olmalarını gerektiriyordu.(Bergerot,2004)

ABD’nin İkinci Dünya Savaşı’na girmesiyle, gerek eleman sıkıntısından gerekse ticari açıdan büyük orkestraların korunması olanaksızlaşınca, yeniden küçük gruplarla

yapılan ritim, armoni ve melodi yönünden daha gelişmiş bir caz türü olan ‘Bebop’ dönemi başladı.(turkiyekulturportalı. gov, 05.01.2001)

Kırklı yıllara gelindiğinde ‘Bebop stili’ ortaya çıkmıştır ve kimi müzisyenler tarafından bebop stili modern cazın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. İlk ortaya çıktığı zamanlarda beğenilmemiş ve anlaşılmamıştır. Beğenilmesi ve anlaşılmasından sonra müzikal tekniğe çok önem verilmiştir. Günümüzde caz gruplarını nitelendirirken kullanılan trio ve quated gibi kavramlar bu stilde sıkça kullanılmaya başlamıştır. Bu stilde ki partiyonlar çok hızlı ritimlerde ve çalınması zor notalardan oluşmaktadır. Ayrıca bu stil hem New Orleans’ın kolektif çalışını, hem de Chicago stiline birey’e dayalı doğaçlamasını barındırmaktadır. Bu yönüyle Swing stilinde başlayan modern caz yoluna devam etmiştir. (Sermet,1990)

Bu defa olgu sözcüğü önceledi. Ama sözcük, aktörlerin gerçekleştirmek üzere oldukları şey hakkında bilinç sahibi olmalarını sağladı. Re-bop, be-bop(sonraları kısaca bop) Gillespie’ye has bir ses taklidiydi.(Bellest ve Manson, 2005: 76)

Alto saksofoncu Charlie Parker ve trompetçi Dizzy Gillespie stillerini en ileri sınırlara taşıyarak ‘Be-bop’ın kralları olarak kabul edilmiştir. Bu stil kısa sürede, ‘big-bands’ denilen büyük orkestralarda çalınmaya başladı.(Say, Cilt-1,1992: 249)

3.7. COOL, HARD BOP STİLİ (1950–1960)

40’lı yılların sonlarına doğru ‘bebop’un asabi huzursuzluğunun ve taşkınlığının’ yerini giderek olgunluk, huzur ve uyum aldı. Bu tavır kendini ilk kez trompetçi Miles Davis’in çalışında gösterdi.(Berendt,2003: 38)

‘Cool’ kelime anlamı olarak ‘serinkanlı’ anlamına geliyordu. Yumuşak çalışıyla etkili bir tarzı. Kendisinden önceki Bebop stiline göre daha kolay ve melodik bir yapıya sahipti.(Sermet,1990)

Stüdyo müzisyeni olan Batı Yakası müzisyenleri kendilerini beslemek için kompozisyon ve aranjman sanatını işlemeye eğildiler.(Bellest ve Malson 2005, :93)

3.8. SERBEST(FREE) CAZ (1960–1970)

60’lı yılların başında caz müziğinde serbest tonalitenin alanından atonaliteye kadar uzanan düzleme adım atıldı. Bu uzmanların yaklaşık on beş yıldır olmasını

beklediği bir şeydi; konser müziğinde kırk-elli yıl önce olmuştu. Cazda ki serbest tonalite anlayışı, Avrupa konser müziğindeki anlayıştan kökten ayrılır. 1965'lerdeki New York avangardının serbest cazında-Avrupa avangart müziğinden çok daha fazla- 'tonal merkezler' vardır; burada müzik rahatça dominanttan tonik'e doğru kaydırılırken, bütün diğer bakımlardan geniş anlamda 'serbest' bırakılır.(Berendt,2003: 42-43)

Serbest caz (Free caz) stilinin yaratıcısı olarak Ornette Coleman kabul edilir.

Free jazz önce be-bop beşlilerini andıran müzikal laboratuvarlar denebilecek küçük toplulukların müziğiydi. Kimileri her türlü tematik gereçten kurtulmak isterken, kimileri üslup ve süit biçimindeki beste yapısıyla doğaçlama arasındaki ilişkiyi yenilemeye çalışıyordu: Doğaçlamacıları ayırmak ya da bir araya getirmek amacıyla imlenmiş temalar, farklı hareketleri eklemlenmek amacıyla temel temalar, arka planda gelişen tematik örgüler...(Bergerot,2004: 171)

Tüm melodik, armonik, ritmik yapıların yıkılmasına izin veren bu özgürlük, kolektif bir tepkiyi beraberinde getirerek, mizahi bir şekilde, kimi eski yapılara dönüş anlamına geliyordu.(Bellest ve Manson 2005, :106)

Şirketler cazın yeni eğilimlerine karşı temkinlidir ve caza karşı, hızla gelişmekte olan rock pazarını tercih ederler.(Bergerot,2004: 166)

3.9. 70'LER STİLİ

Serbest cazın başlatmış olduğu özgürlük 70'lerde de tüm hızıyla devam etmiştir. Serbest caz bir özgürleşme süreciydi. Caz müzisyeni şimdi gerçekten de özgürdür. Serbest caz yıllarında birçok yaratıcı müzisyenin ayıp saydığı pek çok şeyi –üçlülere ve beşli akorları, fonksiyonel armonik hareketleri, valsleri, şarkıları ve dört vuruşlu ölçüleri, genel formları ve yapıları, romantik tınıları- özgürce kullanabilir. (Berendt,2003: 57-58)

Bu stille beraber müzik aletlerinde, stüdyoda ve ses efektlerinde elektrik müziğin içine daha sık girmeye başlamıştır. Mekanik olarak ses üreten çalgılar bu stille beraber elektronikleşmiştir. Kayıt yapmanın önemi arttıkça modern stüdyoda artan değer görmeye başlamıştır. Bazı cazcılar bu dönemi elektriğin cazla buluşmasından dolayı 'Elektric Caz Stili' olarak nitelendirmiştir.(Bergerot,2004)

70'li yıllar en az yedi ayrı eğilimle karakterize edilir:

1.Fosion veya caz rock: Klasik caz doğaçlamaları rock ritimleri ve elektronik tınılarla birleştirilir.

2.Avrupa romantik oda müziğine eğilim; cazın bir tür estetize edilmiş hali. Bir anda, eşliksiz müzik yapan çok sayıda solist ve ikili ortaya çıkmıştır. Genellikle ritim grupları –kontrbas ve davul yoktur.

3.Serbest cazın yeni kuşağının müziği caz rock,70'li yılların başında bir rüzgar gibi esmeye başlayıp, büyük bir ticari başarı kazandığında, birçok eleştirmen serbest cazın artık öldüğünü yazdı. Ancak bu pek aceleci bir yargıydı. Serbest caz sadece 'yeraltına' inmişti (ve o zamanlar 'yeraltı',Avrupa demekti).

4.Swing'in şaşkınlık veren geri dönüşü. Bir anda,rock veya fusion çalıyor gibi gözüküyor,ancak gerçekte swing döneminin büyük ustalarını hatırlatan tarzda müzik yapan genç bir kuşak ortaya çıktı.

5.Bebop daha da fazla şaşırtan geri dönüşüyle bu kez iyice yaygınlaştı.

6.Avrupa cazı kendini buldu. Yeni olan, serbest cazın sınırlı alanını bırakıp, artık tonal icra tarzlarını da kapsamaya başlamasıdır.

7.Yavaş yavaş caz, rock ve çeşitli müzikal kültürleri aşan ve bütünleştiren yeni bir müzisyen tipi doğmaya başladı.(Berendt,2003: 55–56)

3.10. 1980'DEN SONRA ORTAYA ÇIKAN STİLLER

Öte yandan stiller arasındaki sınırların aşılması 80'lerin cazının öylesine temel bir unsuru haline gelmiştir ki, hiçbir stile bağlı olmadan çalmanın kendisi bir stil oluvermiştir. Zenginliğinin ve çeşitliliğinin farkında olan, bu stilin stilden çok, ucu açık bir icra tarzı olduğunu bilen caz, postmodern hale gelmiştir. Postmodern caz artık şöyle diyor: Hiçbir stil kendi başına dünyayı açıklamaya yetmez. Müzikal açıdan her stil kullanılabilir; sadece çağdaş, modern caz değil, hard bop'tan bebop'a swing'e, New Orleans cazının öğelerine kadar geleneksel çalış tarzları da.(Berendt,2003 s:66–67)

Bunun için artık 80'ler cazı hiçbir müzik türünün, stiline cazı olmayı kabul etmemiştir. Bütün stillere ve müzik türlerine eşit mesafede olmayı amaçlamıştır. Bu da beraberinde müzisyenleri sadece belirli bir stilde değil birçok stilde ustalaşmaya

zorlamıştır. 80'ler cazında Klasisizm, Neoklasisizm,Funk, Caz rock ve Dünya müziklerini yorumlayan tarzlar daha çok öne çıkmıştır.(Berendt,2003)

Klasisizm, Geleneğin serbest cazdan önceki bölümüne yaslanır. Klasisizm, bebop'tan serbest cazın başlangıcına uzanan klasik modern cazın mirasını vurgular. Tonalite ve ritimli icraya sıkı sıkıya bağlıdır. Gelenek bireyselliğin aktarıcısıdır. Ana kaynağı Miles Davis'tir. Neoklasisizm, Geleneğin serbest cazdan bugüne uzanan bölümüne yaslanır. Caz tarihini, bir zamanların öncülerinin ruhuyla değerlendirilir. Neoklasisizm, caz tarihinin bütünselliğinin altını çizer. Serbest cazın unsurlarını geleneksel çalış tarzlarıyla birleştirir. Caz tarihinin bir yenilenme geleneğine sahip olduğunu gösterir. Bireysellik geleneğin aktarıcısıdır. Esin kaynağı Duke Ellington'dur. Serbest funk,80'li yıllarda klasisizm ve neoklasisizmin oldukça uzağında gelişti. Caz rock'ın 70'li yıllarda atladığı ya da basitçe unuttuğu şeyi serbest funk tamamladı: Serbest cazın araçlarıyla caz rock'ın ritim ve melodilerini özgürleştirdi ve yaygınlaştırdı. 80'li yıllarda caz ve rock'ın iç içe geçmesi nihayet yeniden coşku veren, insanı saran bir serüvene dönüştü.(Berendt,2003: 74–75)

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Spiritual ilahilerin caz müziğinin kökleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Caz müziğinin kiliseden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Spiritual ilahilerin sözleri değiştirilerek dindışı türler ortaya çıkmıştır. Bu türlerde 'stillerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur' sonucuna ulaşılmıştır.

Klasik Batı müziğinde ki dönemlerle caz müziğinde ki stillerin aynı anlamı ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

'1.Dünya Savaşı, Chicago stilinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur' sonucuna ulaşılmıştır.

1.Dünya Savaşı'nda cephelere giden müzisyenlerin caz müziğinin farklı yerlerde tanınmasında etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

'2.Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisinden sonra daha yumuşak tona sahip olan Cool caz stili ortaya çıkmıştır' sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Bundan sonraki çalışmalarda kaynak olarak kullanılabilir.

Etno-müzikoloji alanında yapılacak ileride ki çalışmalara öncülük edebileceği düşünülmektedir.

Farklı toplum ve müziklerinde ilişkilerinin incelenmesi açısından örnek bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Keseroğlu, E. (2005). *Caz Müziğinin Gelişim Süreci ve Etnik Müziklerle Etkileşimi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berendt, J.E. (2003). *Caz Kitabı Ragtime'dan Fusion ve Sonrasına*. (Çeviren: Neşo Ozan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Say, A. (1992). *Müzik Ansiklopedisi. Cilt-1*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Bergerot, F. (2004). *Tarih Boyunca Caz Gelenek, Stiller, Sahne Arkası, Kişiler*. (Çeviren: İsmail Yerguz) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Sermet, C. (1990). *Cazın İçinden*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Malson, L.Bellest C. (2005). *Caz*. (Çeviren: Esra Okutan). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Oakley, G. (1997). *Blues Tarihi Şeytan'ın Müziği*. (Çeviren: Aydemir Özüđöl). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Herzhaft, G. (2005). *Blues*. (Çeviren: İsmail Yerguz). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Finkelstem, S. (2009). *Bir Halkın Müziği Caz*. (Çeviren: M.Halim Spatar). İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı
- Hynson, C. (2010). *Afrika'nın Keşfi*. İstanbul: Koleksiyon Yayıncılık.
- Armaoğlu, F. (2004). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Harman, C. (2010). *Halkların Dünya Tarihi*. İstanbul: Yordam Yayıncılık.
- Ergin, R. (2005). *F.Scott Fitzgerald'ın Amerikan Rüyası Sonu*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Van: 100.Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezçakar, B. (2012). *Atlas Tarih Dergisi, Şubat -Mart Sayısı*
- Erişim tarihi: 05.01.2011, www.turkiyekulturportali.gov.tr
- Erişim tarihi: 15.10.2012, www.wikipedia.org.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Uğur DAŞTAN
Doğum Yeri ve Tarihi	D.Beyazıt / 1980
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Tezli Yüksek Lisans
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Caz ve Blues Müziklerinin Tarihsel Süreçteki Etkileri- Lisans Tezi
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	1998'den beri Türk Silahlı Kuvvetleri'nde Bando Astsubayı (Saksafon İcracısı) Olarak Görev Yapmaktadır.
İletişim	
E-posta Adresi	ugursax25@hotmail.com
Tarih	